

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta (HE 46/2023 vp)

Suomen Kustannusyhdistys on kirja- ja oppimateriaalikustantajien yhteistyö- ja edunvalvontajärjestö. Edistämme kirjallisuuden levitystä, lukemisharrastusta sekä sananvapautta.

Yhdistys kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta.

Kannatamme hallituksen esitystä ja sitä, että yleisissä kirjastoissa ja korkeakoulujen kirjastoissa tapahtuvasta e-kirjojen ja e-äänikirjojen yleisölle välittämisestä maksettaisiin jatkossa korvausta. Tällä on suuri merkitys kirja-alan tekijöille.

Sekä hallituksen esitys että ehdotettu säännös (38 a §) ovat kokonaisuutena toimivia ja ansiokkaita. Myös oikeudellinen perusta on oikea. Kuten esityksessä todetaan, korvaus ei voi e-aineistojen osalta perustua levitysoikeuden raukeamiseen pohjautuvaan lainausoikeutta koskevaan rajoitukseen. Myös itse säännösehdotus on selkeä, ja siinä on tarkkarajaisesti määriteltä, millainen e-aineisto ja kirjastokäyttö ovat korvauksen piirissä.

Esityksessä e-aineistojen kirjastokäyttöä kuvataan asianmukaisesti, kun todetaan, että e-aineistojen kirjastokäyttö perustuu lisensointiin eli oikeudenhaltijoiden myöntämiin käyttölupeihin. Kustantajat tai välittäjät sopivat kirjastojen kanssa korvauksesta ja käytön muista ehdoista.

Haluamme kiinnittää huomiota erääseen esityksessä kautta linjan kulkevaan seikkaan, jolla voi olla vaikutusta korvauksen suuruuteen. Hallituksen esityksessä e-aineistojen kirjastokäytön korvaus ja kansallinen e-kirjasto kytketään toisiinsa. Vaikka e-kirjojen kirjastokäytön korvaus ja kuntien yhteinen e-kirjasto onkin pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kytketty yhteen, kyseessä on kaksi erillistä asiaa. On tärkeää korostaa sivulla 12 olevaa kirjausta, jonka mukaan *kuntien yhteisen e-kirjaston aineistojen hankinnat ja hankintoihin käytettävissä olevien määrärahojen kehitys tulevat osaltaan vaikuttamaan e-aineistojen kirjastokäytöstä maksettavan korvauksen kokonaismäärään ja määrärahatarpeeseen*.

Korvausta saavien tekijöiden kannalta on äärimmäisen tärkeää, että kirjauksessa käytetään ilmaisua *osaltaan*. E-aineistoja on tarjolla yleisissä kirjastoissa ja korkeakoulukirjastoissa. Yleiset kirjastot voivat liittyä kuntien yhteiseen e-kirjastoon, mutta tämä liittyminen on kunnille vapaaehtoista. Määrärahan tarpeen määrittelyssä tulee ottaa huomioon kaikki korvauksen kannalta relevantti käyttö. Esityksessä

todetaankin nimenomaisesti, että e-aineistojen kirjastokäytön korvauksen tulisi seurata e-aineistojen kirjastokäyttöä ja siinä tapahtuvaa kehitystä. Tätä ei voi korostaa liikaa. Jos korvauksen kokonaismäärässä ja määrärahatarpeessa ei oteta huomioon kaikkea korvauksen kannalta merkityksellistä käyttöä, korvaustaso ja määräraha voivat jäädä liian alhaiseksi. Tämä ei olisi korvausta saavien tekijöiden kannalta toivottavaa.

Haluamme nostaa esiin myös toisen tekijöiden ja laajemmin koko kirja-alan kannalta keskeisen seikan, eli koko alaa koskevan keskustelun ja vuoropuhelun tärkeyden. Sivulla 17 todetaan, että *Kuntien yhteisen e-kirjaston toimeenpano vaikuttaa keskeisesti uuteen korvaukseen ja määrärahatarpeisiin. Näin ollen vuoropuhelu ja yhteistyö e-kirjaston kehittäjien ja ylläpitäjien kanssa on keskeinen osa järjestelmän toimivuuden seuraamista ja varmistamista.*

Sähköisten aineistojen, kuten e-kirjojen ja e-äänikirjojen, käyttö on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Sen lisäksi, että e-aineistojen hankintaan käytettyjä määrärahoja ja myös kirjastokäyttöä tulee seurata kaikissa sellaisissa kirjastoissa, joissa tapahtuvasta käytöstä korvausta maksetaan, myös vuoropuhelu ja yhteistyö on tärkeää kaikkien näiden kirjastojen kanssa. Vuoropuhelun ja yhteistyön rajaaminen vain e-kirjaston kehittäjiin ja ylläpitäjiin ei ole kestävä ratkaisu, jos järjestelmän toimivuutta halutaan seurata ja varmistaa. Yhteistyössä ja vuoropuhelussa tulisi olla mukana myös korvausta hallinnoivien järjestöjen ja kustantajien edustus, eli vuoropuhelua tulisi käydä laajasti koko kirja-alan kanssa.

Helsingissä 16.10.2023,

Johanna Haapiainen-Makkonen

juridinen asiantuntija, Suomen Kustannusyhdistys ry

Sakari Laiho

johtaja, Suomen Kustannusyhdistys ry